

skoga odgoja u javnim predškolskim ustanovama, posebice da on ne bude nešto izdvojeno odnosno pridodano i povremeno. U tom smislu predvodio je izradu koncepta teološko-katehetskog doškoloavanja pri crkvenim učilištima u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Đakovu onih odgajateljica u vrtićima koje za to imaju kršćanske preduvjete, kako bi mogle predvoditi i posebni program prožet Programom vjerskoga odgoja što ga je ponudila Katolička crkva. Time je započeo proces, istina ne bez teškoća, prave inkulturacije kršćanske koncepcije odgoja unutar redovitog odgoja u javnim predškolskim ustanovama. Za rješavanje ovoga i svih ostalih pitanja koja se odnose na provođenje vjerskoga odgoja u javnim predškolskim ustanovama autor inzistira na poštivanju kompetencija odnosno komplementarnosti crkvene i prosvjetne vlasti kako bi sve što se čini bilo, kako kaže autor, »u službi jedinstvenoga dobra – dobra djeteta« (Prilog 3).

Zaključno se može reći da će ova teološko-katehetska promišljanja o ishodištima svratiti dužnu veću pozornost na djecu koja su nam povjerena kako bismo mogli bolje odgovoriti osjećajima i očekivanjima djece da im spremno pomognemo u ranom djetinjstvu, često ranjavanom tvrdoćom srca odraslih. Držim da se priželjkivanja i očekivanja autora ovom knjigom mogu ostvariti, dakako uz uvjet da odrasli budu spremni nadvladati određene krive ili nepotpune percepcije djece, za što autor pruža dovoljno argumenata i modela za konkretne odgojne modele. U tom smislu knjiga se predstavlja kao nezaobilazno pomagalo roditeljima, odgojiteljima i stručnim suradnicima kao i sveučilišnim nastavnicima i studentima. Nema sumnje da bi za knjigom trebali posegnuti i pastoralni djelatnici koji po službi trebaju sudjelovati u koordinaciji vjerskog odgoja malenih.

Milan Šimunović

Đuro ZALAR, *Caritas – put Crkve. Kršćansko služenje svijetu*, Biblioteka Teološke rasprave i komentari, sv. 6, Glas Koncila, Zagreb, 2006., 107 str.

Kao što autor u uvodnom dijelu eksplicite ističe, naslov teksta (*Caritas – put Crkve. Kršćansko služenje svijetu*) »uvjetovan« je dvojakim osobnim iskustvom. Naime, autor se još kao poslijediplomski student u inozemstvu intenzivno družio s voditeljima *Caritasa* Crkve u Njemačkoj; pritom ne treba zaboraviti da spomenuti *Caritas* u percepciji svjetske javnosti slovi kao najorganiziraniji od svih *Caritasa* u svijetu. Po povratku sa studija u domovinu, autor je na početku demokratskih promjena u Hrvatskoj sudjelovao u postupcima *ustrojavanja* Hrvatskoga *Caritasa*, postavši tako njegovim prvim direktorom. I konačno, poslije spomenutoga bogatog iskustva, postao je nastavnikom dogmatske teologije na Katehetskom institutu Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Poučavanje u sustavnoj teologiji studenata, budućih odgojitelja u vjeri odnosno diplomiranih kateheta, autora je iz semestra u semestar obvezivalo da teološko sustavno promišljanje obogaćuje promišljanjem specifičnim za praktičnu teologiju. Autor je, dakle, po teološkoj specijalizaciji sustavni teolog u grani dogmatske teologije, čija je zadaća uređivati i povezivati u cjelinu nauk *Svetoga pisma* i *Predaje* radi razumljivog i sustavnog tumačenja vjerske istine (*dogme*).

Spomenuti naslov artikuliran je u četiri poglavlja. **Prvo poglavlje** nalazi se u znaku biblijskoga promišljanja. Započinje opisom karitativnog služenja u Starom zavjetu, pri čemu se osobita pozornost usmjerava na proročke tekstove. Novozavjetno služenje bližnjemu ogleda se ponajpri-

je u Isusovoj brizi i druženju sa siromasi-
ma. U tome biblijskom pristupu autor pri-
mjenjuje »narrativnu metodu«, služeći se
pritom mnogim i poduljim biblijskim na-
vodima. U tome biblijskom dijelu autor ta-
kođer ističe prvu kršćansku zajednicu, ko-
ja je novost života u ljubavi ostvarivala na
primjeren način, nadahnjujući se za djelo-
tvornu ljubav u zajedničkom slavljenju eu-
haristije.

U drugom poglavlju autor razmatra
karitativno djelovanje tijekom povijesti
Crkve. Iz toga proizlazi sintetičko sazna-
nje da su kršćani prvih stoljeća imali ve-
oma istančan osjećaj za djelotvornu ljubav,
što proizlazi iz kršćanskoga identiteta koji
na poseban način dolazi do izražaja u eua-
ristijskim okupljanjima; Euharistija, dakle,
postaje mjesto razvijanja crkvenoga osje-
ćaja za karitativno djelovanje. U kasnijim
povijesnim crkvenim razdobljima značajnu
karitativnu ulogu imali su redovnici i osta-
li crkveni pokreti te pojedine karizmatičke
osobe; među njima valja istaknuti sv. Vin-
ka Paulskoga (17. st.) kao preteču organi-
ziranoga karitativnog rada. Istaknuti povi-
jesni pokreti i likovi veoma su, u duhu cr-
kvene *memorije*, poticajni i za suvremenu
Crkvu u Hrvata.

U trećem poglavlju autor na susta-
van teološki način promišlja *caritas* kao je-
dan od bitnih znakova crkvenosti u svije-
tu. Autor, naime, razvija poimanje djelo-
tvorne ljubavi kao sveobuhvatnog obzora
ljudskog života i tako plauzibilno nazna-
čuje u tekstu »aforističku« formulaciju ak-
tualnoga pape Benedikta XVI. Papa na-
ime smješta *caritas*, kao djelovanje Crkve,
u horizont Božje ljubavi, u horizont Pre-
svetog Trojstva: »Karitativno djelovanje
Crkve kao očitovanje trinitarne ljubavi« i
»Caritas – ljubav Crkve kao 'zajednice lju-
bavi'« (enciklika *Deus Caritas est*, br. 19).
Crkva je u stvari pozvana da na znakovit
način očituje Božju ljubav prema ljudima,

koja se očitovala u Isusu Kristu. Stoga je
karitativno služenje bitna dimenzija Crkve.
Tu Božju ljubav Crkva nadalje treba svi-
jetu prenositi i s njime je dijeliti, te je dje-
lotvorna ljubav uistinu i temeljna funkcija
Crkve. Suvremena ekleziologija naznače-
ne aspekte je pobliže ocrtała slikom Crkve
kao sakramenta i Crkve kao zajedništva u
ljubavi. Uz druge relevantne teološke do-
kumente, autor se u ovom sustavnom (*dog-
matskom*) diskursu posebice referira na
dva temeljna dokumenta Drugoga vatican-
skog koncila (*Pastoralna konstitucija* »Gau-
dium et spes« o Crkvi u suvremenom svi-
jetu i Dogmatska konstitucija »Lumen gen-
tium« o Crkvi). Naime, početnim riječima
Pastoralne konstitucije »Gaudium et spes«
o Crkvi u suvremenom svijetu Koncil je
programski izrazio svoj novi odnos pre-
ma njemu: »Radost i nada, žalost i tjesko-
ba ljudi našeg vremena, osobito siromašnih
i svih koji trpe jesu radost i nada, žalost i
tjeskoba također Kristovih učenika, te ne-
ma ništa ljudskog a da ne bi našlo odjeka u
njihovim srcima« (br. 1). Te se riječi mogu
uzeti kao sveukupni obzor karitativne skr-
bi Crkve danas. One naprosto izražavaju
spremnost kršćana i Crkve da svakodnevni
život dijele s ljudima iz svojega okruženja.
Zato se može reći da je *caritas* put Crkve.
Na tom putu Crkva želi služiti svijetu.

U posljednjem, četvrtom poglavlju
autor, iako dogmatičar po teološkoj speci-
jalizaciji, posvećuje pozornost praktičnoj
razini *caritasa*. Stoga u tom poglavlju ocr-
tava okvir i uvjete za djelovanje organi-
ziranog *caritasa*. U tome se pruža dobar pri-
mjer kako pitanju *caritasa* valja pristupati
na cjelovit način, želi li se polučiti njego-
va djelotvornost i vjerodostojnost u svije-
tu. Na taj način, autor se ovim tekstom na-
lazi na tragu teorijsko-praktičnoga razvoja
»komunikacije« na teološko-katehetskom
području. Naime, tema ili pitanje (kojemu
autor, među ostalim, posvećuje pozornost

u ovom poglavlju) da je *kateheza* »komunikacijska« nekoliko zadnjih desetljeća zauzimala je puno prostora u religiozno-pedagoškim i katehetskim istraživanjima kao i u zajedničkom interesu različitih teoloških grana u okviru širega filozofsko-teološkoga promišljanja. Riječ je o ključnom pojmu koji, polazeći od suvremenih problemskih pitanja, poput »spajalice« povezuje dogmatsku teologiju s ekleziologijom i praktičnom teologijom, što ujedno utječe i na način uspostavljanja procesa poučavanja i učenja u teologiji. Riječ je o »osnovama« do kojih se došlo zajedničkom suradnjom različitih teoloških struka. One predstavlja ju polazište u tzv. *forumu* za teološki *diskurs* o aktualnim pitanjima koja se u tom okviru sustavno obrađuju i publiciraju; *forum* se inače nadahnjuje suradnjom dvaju sveučilišta (u Tübingenu i Innsbrucku) od-

nosno dvaju znanstveno-istraživačkih projekata koji su međusobno jedan na drugoga upućeni.¹

Poruku knjige *Caritas – put Crkve. Kršćansko služenje svijetu* valja kontekstualizirati u obzorje opće i hrvatske crkvenosti u konkretnom hrvatskom tranzicijskom društvu koje je u zadnjih petnaest godina proživjelo i proživljava korjenite promjene. U tom smislu i s teološkog motrišta, »caritas« kao ključni pojam za crkvenost još nije na zadovoljavajući način zaživio ni u svijesti kršćana ni u široj društvenoj zajednici. Zbog toga autor u naslovu knjige želi čitateljevu pozornost usmjeriti na vjersku istinu koju teologija posebno naglašava – da je »Caritas–put Crkve«, koji se vjerodostojno obznanjuje u djelotvornom služenju svijetu.

Alojzije Hobljaj

¹ »Communio-teologija« na Sveučilištu u Tübingenu i »Komunikativna teologija« na Sveučilištu u Innsbrucku. Rezultati toga zajedničkog rada objavljuju se na *Internetu*: <http://praktheol.uibk.ac.at/komtheo/>.